

Verslag tafel sessies Bewegen en Leerprestaties

2 november 2015, Stanislascollege Rijswijk

Stelling 1:

"Elke dag gymles is mooi, maar bij alle vakken bewegingsoefeningen doen is beter!"

Tineke Meens, combinatiefunctionaris bij de gemeente Tilburg, pleit voor geïntegreerd bewegen op school. Zij meent dat de gymles niet alleen als een los vak moet bestaan, maar dat bewegen verweven moet zijn met de andere vakken. Bewegen in de klas en gym sluiten elkaar niet uit. De gymles is bedoeld om de motorische ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Bewegen kan gelden als middel om cognitie te stimuleren, maar dit moet niet het doel zijn van de gymles.

Tijdens de tafelgesprekken werden de volgende opmerkingen en kanttekeningen hierbij geplaatst.

Over (de relatie met) de gymlessen

- Twee keer 45 minuten gym is te weinig. Zeker gezien de effectieve bewegingstijd die in de gymlessen over blijft. Daartegenover werd gesteld, dat twee of drie keer per week een uur gym voldoende is, als er daarnaast maar meerdere korte beweegmomenten op een dag zijn. Dat kan in de klas, of buiten op het plein. Bij voorkeur vier keer per dag, ongeveer tien minuten per keer.
- Een continu rooster kan ook helpen bij bewegen; een uur extra in het continu rooster kun je inzetten voor bewegingsonderwijs, zonder dat die tijd afgaat van rekenen en taal
- Goed leren bewegen is een doel op zich. Het bewegen tijdens de vakken dient niet ten koste te gaan van de gymlessen.

- Bewegen tijdens de les is vooral goed om even iets anders te doen, zodat er daarna weer geconcentreerd kan worden. Bewegen is ook een normale impuls.
- Bewegen tijdens elke vak is wel veel en onrustig is in de klas. Korte beweegmomenten tussen de lessen door is geschikter.
- Er moet niet zomaar meer bewegen worden, maar er moet worden bewogen met een visie. De theorie over bewegen in het onderwijs en de relatie tot verschillende contexten dient verder verfijnd te worden.
 - Niet alle kinderen vinden bewegen leuk. Ook met hen moet je rekening houden. Zouden 'spring-en-rekenlessen' hen niet juist gaan tegenstaan en daardoor een averechts effect hebben?
 - Niet elk vak en elke leerstof is geschikt om bewegend te leren.
 - Deze visie en verfijnde theorie kan zowel door wetenschappelijk onderzoek als door 'kleine onderzoeken' in de school ontwikkeld worden.
- Vanuit de PABO moet er meer aandacht worden besteed aan waarom bewegend leren goed is. De groepsleerkrachten zouden heldere handvatten en opdrachten aangereikt moeten krijgen, zodat bewegend leren gemakkelijk te implementeren is in de klas. Dit zou kunnen worden bereikt door een lesmap voor de Pabodocenten. Deze is er nu nog niet, maar er wordt door de onderzoekers wel aan gewerkt.
- Er is een brede aanpak nodig, waarbij de omgeving geïntegreerd wordt met het bewegingsonderwijs op school. Ook het buitenschoolse aanbod moet niet alleen afhangen van de ouders.
- Er wordt gepleit voor zoveel mogelijk naar buiten gaan.
- Lokalen moeten worden ingericht op bewegend leren. Er moet, bijvoorbeeld, voldoende ruimte tussen de tafels zijn.
- De expertise van vakleerkrachten moet verspreid worden naar buurtcoaches en combinatiefunctionarissen van gemeenten. Zodat kennis over bewegen breder verspreid wordt onder professionals die met kinderen werken.
- De Gezonde Schoolaanpak moet ook voor leerkrachten gaan gelden. Bewegen tijdens het werk, gezond eten.

Stelling 2:

"Gym is een belangrijk leervak voor jonge kinderen, daarvoor is vakmanschap nodig en een goed curriculum in het PO voor beweging(sonderwijs) in en rond de school".

Jacomine Ravensbergen, decaan van de faculteit Sport & Voeding Hogeschool van Amsterdam, onderstreepte het belang van een goed overwogen curriculum in de school, onderschreef de noodzaak van voldoende expertise op school (ook van vakleerkrachten) en beklemtoonde het belang van een goede relatie tussen school en andere mogelijkheden tot het aanzetten tot sport en beweging.

Tijdens de tafelgesprekken werden hierbij de volgende opmerkingen en kanttekeningen gemaakt.

- Op veel scholen wordt bewegingsonderwijs aan de kleinsten (groepen 1 en 2) gegeven door de eigen docent en pas in de hogere klassen door een vakleerkracht. Terwijl juist voor die kleinsten echt goed professioneel bewegingsonderwijs zo belangrijk is. In die jaren valt veel winst te

boeken, omdat dit een cruciale periode is voor de motorische ontwikkeling van kinderen. Achterstanden kunnen in deze periode worden voorkomen.

- Continuïteit van leerkrachten is goed bij jonge kinderen, maar voor de gymles zou wel een vakleerkracht kunnen worden ingezet, omdat dit een veilige omgeving in de gymzaal garandeert.
- Groepsleerkrachten zijn bang voor aansprakelijkheid bij ongelukken en bevoegde leerkrachten durven risico's te nemen. Die risico's zijn een voorwaarde voor het leren.
- Om bewegen op een gedegen wijze in het gehele onderwijs te integreren schrijft men een grotere rol aan de vakleerkracht toe. Deze kan docenten van andere vakken namelijk informeren en inspireren om bewegen te integreren in reguliere vakken (bv. in professionele leergemeenschappen, door klassenbezoek, door collegiale consultatie, via het teach the teacher principe). Men sprak ook wel van de rol van de vakleerkracht als 'bewegingsmanager' of 'bewegingscoördinator'. Om dit te bewerkstelligen zijn een aantal randvoorwaarden nodig:
 - Vakleerkrachten/specialisten moeten meer studiedagen en/of aparte scholing volgen om kennis over te dragen.
 - Vakdocenten moeten extra uren krijgen om meer ondersteuning te geven aan groepsdocenten voor beweging in de klas en/of op het schoolplein.
 - Er is vaak maar één vakdocent op een basisschool. Dit is te weinig om ook ondersteuning te geven aan groepsdocenten.
- Het zou nuttig zijn als groepsdocenten meekijken/doen tijdens de gymles. Hiervoor is vaak te weinig tijd.
- Scholen die geen vakleerkracht lo hebben, kunnen er wel voor kiezen twee of drie docenten alle lo-lessen in de groepen te laten geven. Dat zijn de docenten die het leuk vinden en er goed in zijn. Veel leerkrachten in het PO zijn namelijk niet gemotiveerd voor gymlessen en kunnen het ook niet goed.
- Specialistische sportleraren kunnen worden ingezet in blokken, zij kunnen de leerlingen vaardigheden aanleren.
- De Inspectie van het Onderwijs is bezig met het formuleren van beweegdoelen, zodat ook het bewegingsonderwijs beoordeeld kan worden. Dit wordt door verschillende tafels als noodzakelijk gezien.
- Om kinderen echt letterlijk en figuurlijk in beweging te krijgen, hebben alle kinderen een held nodig, eentje die hen kan inspireren om aan de slag te gaan, of dit nu op het gebied van sporten, bewegen of zingen of musiceren of techniek is.
- Scholen zijn zeer afhankelijk van externe partijen, zoals gemeenten, en de wil van schoolbesturen.
- De rol van de leerkracht verandert op het moment van integratie van bewegen en curriculum van instructeur naar begeleider. Deze vermindering van controle over de les kan eng zijn.

Samenvattend zijn er de volgende thema's zichtbaar in de discussie die in de verdere ontwikkeling van het bewegingsonderwijs en het stimuleren van bewegen in en om school een rol kunnen spelen.

a. De fysieke omgeving

De fysieke omgeving kan kritisch bekeken worden op mogelijkheden voor beweging: zowel in de klas (ruimte om te bewegen), als binnen de school (gymlokalen in de school of op korte afstand), op het schoolplein of elders buiten.

b. Groepsleerkracht en vakleerkracht

Het voordeel van vakleerkrachten is evident, ook voor de jongere kinderen. Deze kan –naast het zelf geven van lessen- ook ingezet worden als coach voor de groepsleerkrachten op het terrein van bewegen, maar moet dan wel hiervoor geschoold worden. Als alternatief werd gewezen op een beperkt aantal groepsleerkrachten die alle lessen beweging zouden verzorgen. Er werd ook aandacht gevraagd voor bewegen door de leraren zelf: leven zij de uitgangspunten van een Gezonde School voor?

c. Het rooster

Ook het rooster vraagt aandacht in relatie tot bewegen. Zijn er voldoende uren bewegingsonderwijs om de motorische ontwikkeling tot volle wasdom te laten komen? Is er ruimte tussen of in de lessen voor bewegen ingeruimd? Hebben de leerlingen mogelijkheden om buiten te bewegen?

d. Doelstellingen van bewegen.

Het is belangrijk de verschillende doelstellingen van bewegen te blijven onderkennen:

- het draagt bij aan de ontwikkeling van motorische vaardigheden;
- het draagt bij aan een gezonde levensstijl;
- het kan bijdragen aan het leren van cognitieve vakken.

Voor een aantal cognitieve vakken blijkt een directe relatie met bewegen positief uit te werken (naast indirecte relatie tussen bewegen en gezondheid enerzijds en gezondheid en leren anderzijds). Wel zijn hier nog vragen:

- bij welke (onderdelen van) vakken is dit nuttig?
- voor welke leerlingen werkt dit goed uit? Moeten alle leerlingen hierbij worden betrokken?

e. Relatie school en omgeving

De relatie tussen school en andere aanbieders van mogelijkheden tot beweging verdient aandacht: de school kan hier een coördinerende rol spelen, maar ondersteuning vanuit de gemeente is hierbij onontbeerlijk.

Tafelvoorzitters:

Jaap Oosterlaan (Vrije Universiteit Amsterdam)

Chris Visscher (Universitair Medisch Centrum Groningen)

Nicolette Schipper van Veldhoven (NOC*NSF)

Roel Bosker (Rijksuniversiteit Groningen)

Jan Faber (MBO-raad)

Jolanda Hogenwind (Calvijn met Junior College)

Cees Klaassen (KVLO)

Rob Smit (Haagse scholen)